

Palkansaajien tutkimuslaitos: suuntana tulevaisuus

Runsaassa vuosikymmenessä Palkansaajien tutkimuslaitos on päässyt hyvään vauhtiin.

Jatkossa tärkeintä on vahvistaa sen tutkimustoiminnan perusrahoitusta ja itsenäisyyttä.

Jukka Pekkarinen
Ylijohtaja
Kansantalousosasto
Valtiovarainministeriö
jukka.pekkari@vm.fi

Siirryin vuoden vaihteessa pois Palkansaajien tutkimuslaitoksen johtajan pallilta julkisen hallinnon palvelukseen. Muutto vanhasta, tutusta työpaikasta tapahtui sekavin tuntein. Uusi tehtävä ministeriössä tapahtuvassa talouspolitiikan valmistelussa kiinnosti. Toisaalta mieli oli haikea, kun jouduin jättämään itselleni rakkaaksi käyneen, asiantuntevan, avoimesti keskustelevan ja hyvässä kehitysvaiheessa olevan työyhteisön.

Aiemman Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen vakiinnuttaminen Palkansaajien tutkimuslaitokseksi alun toista kymmentä vuotta sitten ei ollut helppo tehtävä. TTT:n rahoituspohjasta oli hävinnyt puolet pois. Kolmen

palkansaajakeskusjärjestön – SAK:n, STTK:n ja AKAVAn – yhteisesti rahoittamasta laitoksesta ei ollut aiempia kokemuksia. Epäluuloja oli. Mielialoja synkisti vielä tuore lama. Pätevien tutkijoiden rekrytoinnille välttämättömät asiat kuten tutkimuslinjausten uskottavuus ja toimintapohjan vakaus eivät olleet näissä oloissa itsestään selviä.

Laitos pääsi kuitenkin hyvin käyntiin. Taustayhteisöjen tuen ohella tähän myötävaikutti se, että PT:lle luotiin heti alkuun johdonmukainen tutkimusstrategia. Laitos keskittyi ydinalueilleen, työn taloustieteen ja julkisen talouden tutkimukseen sekä taloudellisen kehityksen seurantaan ja ennakointiin samoin kuin talouspolitiikan arviointiin.

Jukka Pekkarinen tuli Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen palvelukseen vuonna 1984 ja toimi sen jatkajan, Palkansaajien tutkimuslaitoksen johtajana vuosina 1993–2005.

Voimien kokoaminen on tuottanut tulosta. Työn taloustieteessä Palkansaajien tutkimuslaitoksen keskeinen asema on tunnustettu. Laitos on mukana mm. pohjoismaisessa työn taloustieteen huippuyksikössä, joka on äskettäin aloittanut toimintansa. Työmarkkina-kysymysten tutkimuksen kehittämistä on edesauttanut se, että alan jatkokoulutus on Suomessa hyvällä mallilla. Päteviä tutkijoita on ollut saatavilla.

Julkisen talouden osalta laitoksen iskukyvyyn parantaminen on edennyt hitaammin. Tähän on ollut syynä se, että alan jatkokoulutus on meillä vähäistä eikä valmiiksi päteviä tutkijoita ole ollut helppo löytää. Mutta PT:n kehitys on päässyt tässäkin suhteessa hyvään vauhtiin. Laitos on myötävaikuttanut ratkaisevasti esimerkiksi siihen, että maamme on kehitetty avoimeen tutkimus-

käyttöön tarkoitettu mikro-simulointimalli JUTTA. Se kuvaa työ- ja pääomatulojen sekä verojen ja tulonsiirtojen jakautumista yksityiskohdittaisesti kotitalouksien kesken. Julkisen hallinnon ulkopuolisten asiantuntijoiden käytössä tällaista mallia ei meillä ole ennen ollut.

Laitoksen perinteisesti vahva asema taloudellisen kehityksen ja talouspolitiikan kommentoijana on säilynyt. Talous & Yhteiskunta -lehdessä on tullut, muotisanoin ilmaistuna, hyvä tuote. Monet taustayhteisöt ovat oppineet antamaan arvoa PT:n tehokkaalle tietopalvelulle.

PT on hyvä työyhteisö. Sen avoin, keskustelevalta ilmapiiri on korvaamattoman arvokas tutkimuskapasiteetin kehittäjä. Tältä pohjalta laitosta on otollista kehittää edelleen.

Tuloksellinen, pitkäjänteinen tutkimustoiminta edellyttää vakaata rahoitusta. Johdonmukainen strategia tukee osaltaan rahoituksen hankintaa. Mutta ratkaisevan tärkeää on riittävän vahva, taustayhteisöjen maksamista kuluosuuksista sekä valtionavusta koostuva perusrahoitus. Tässä suhteessa ei Palkansaajien tutkimuslaitoksen – eikä muidenkään taloudellisten tutkimuslaitostemme – tilanne ole aivan tyydyttävä. Osittainen riippuvuus ulkoisesta, hankekohtaisesta rahoituksesta on ilman muuta tarpeen tutkimustoiminnan aktiivisuuden ja tason ylläpitämiseksi. Silti soisi, että PT:n kaltainen laitos onnistuisi vahvistamaan perusrahoitustaan. Edistystä tässä suhteessa on tapahtunut, mutta ei vielä aivan riittävästi.

Yhteistyöstä palkansaajajärjestöjen kesken on itselleni jäänyt hyvä mieli. Olen oppinut siitä paljon. Näin uskon olleen koko henkilöstön laita. Arvostettuna tieteellisenä tutkimuslaitoksena PT on arvokas resurssi myös taustayhteisöjen omalta kannalta tarkasteltuna. Ajatellaanpa vain, millaisiksi suomalaisen talouskeskustelun asetelmat työmarkkinajärjestöjen kannalta jäisivät, jos PT:tä ei olisi.

Omaa asiantuntemustaan ja strategista panostustaan kehittämällä taustayhteisöt voivat hyötyä PT:n tutkimustoiminnasta jatkossa vielä paljon enemmän. Pitkän päälle tuloksellisin yhteistyö tutkimuslaitoksen ja taustayhteisöjen kesken tapahtuu tutkimusstrategian luomisessa sekä siihen perustuvan tutkimusohjelman linjaamisessa. Tutkimuksen toteutus on laitoksen asia. Siinä ovat määrääviä tieteelliset kriteerit. Tutkimuksen itsenäisyys on laitoksen korkeatasoisuuden ja uskottavuuden ehdoton edellytys. Rahoittamansa laitoksen toiminnan arvioinnissa taustayhteisöjen on totta kai hyvä käyttää hyväksi aika ajoin objektiivista, ulkopuolista asiantuntija-apua.

Strategisiin kysymyksiin keskittyvä tutkimus on monelta osin vääjäämättä kriittistä. Eihän muuten voisi oikeastaan ollakaan, jos kerran tutkimuksen keinoin haetaan osviittaa niin vastaisten haasteiden ja uhkien kuin mahdollisuuksienkin varalta. Korkeatasoiseen tieteelliseen tutkimustoimintaan verrattuna vähäpätöisempi on se PR-arvo, jota arvostetun tutkimuslaitoksen ylläpito taustayhteisöille tuo. Tieteelliselle tutkimuslaitokselle ei sen sijaan kuulu suoraa roolia esimerkiksi medioissa käytävissä ideologisissa kamppailuissa siitä, miten kansalaiset yhteiskunnan ja siinä vaikuttavat voimat mieltävät. Muunkaltaiset instituutiot, kuten puolueet ja kansalaisjärjestöt, hoitavat tällaista tehtävää. Tutkijat voivat tietysti halutessaan osallistua tällaiseen, lähinnä poliittiseen keskusteluun kansalaisina. Tutkimuslaitoksen tehtävä se ei ole.

Tutkimustieto on arvokas mutta vaikeasti kumuloitava ja usein myös hankalasti hyödynnettävä resurssi. Sen vaaliminen vaatii pitkämielisyyttä sekä tutkijoilta että tutkimustyön rahoittajilta. Palkansaajien tutkimuslaitoksen piirissä tällaista yhteistyötä on opeteltu vuosikymmenten ajan. Tältä perustalta PT:n on hyvä jatkaa. ■